בעזהשי"ת

איתא בגמרא (סוכה נא ע"א) מי שלא ראה שמחת בית השואבה לא ראה שמחה מימיו.

לכאורה יש להבין מה הי' השמחה הגדולה בניסוך המים כל כך, ועוד תימה למה קבעו שמחה זו דוקא בחג הסוכות, ועוד יותר יש לעיין, אם כי הי' שמחה בימים אלו בזמן שבית המקדש הי' קיים, כי זכו לקיים מצות ניסוך המים כתיקונה, אבל בזמן הזה אשר בעו"ה חרבה הבית ואין לנו עבודת ניסוך המים, ומ"מ מצינו מנהגן של חסידים ואנשי מעשה בכל מקומות מושבותיהן לשמוח בשמחתה, ויש להבין לשמחה מה זו עושה.

ויש לומר בהקדם מה דאיתא **בייטב פנים** (מ' מאמר קדישין – ליל ב' דסוכות או' יט) לפרש ענין ניסוך המים בחג, דאיתא במדרש (ב"ר ה' ד') כי המים התחתונים בכו על שנתרחקו משמי מרום, וניחם אותם הקב"ה שיקחו מהם מלח לקרבנות וניסוך המים בחג, וזה ענין גלי הים שמתנשאים בכל שעה, כי רצונם עזה לשוב למקומן הראשון למעלה, ולהתקרב קדם מלכא הקב"ה, והנה בניסוך המים בחג נתקיים מחשבתן ונתקרבו המים אל מול ה', ומזה ישא אדם ק"ו מה המים שבכו נתמלא רצונם שצונם הקב"ה נסכי לפני מים בחג, עאכו"כ צריך האדם לשוב בתשובה ולהתחנן שיזכה להתקרב אל ה', והרוצה לטהר מסייעין אותו, ובזה פי' (איכה ב' יט) שפכו כמי"ם לבך נוכח פני ה', שצריך לשפוך לבו בתשובה מאהבה 'כמים' כנ"ל, עכתו"ד, וש"י. (ועיי"ש שביאור בזה המנהג לילך לנהר בר"ה).

ובענין זה מביא **הישמח משה** (תהלה למשה צג ד') מה שפירשו המפרשים על הפסוק (תהלים קלז א) על נהרות בבל שם ישבנו 'גם' בכינו וגו', דלפי מה שהבאנו לעיל מהמדרש, כי נחמת הים הי' בזה שיקחו מהם מלח לקרבנות וניסוך המים, א"כ כשנחרב המקדש ובטל העבודה, חזר הבכי' של הים למקומו, וכיון שהגיעו ישראל לים השיגו בכייתו של הים, לכן שם ישבנו 'גם בכינו', שהצטרפו לים ובכו גם יחד, עיי"ש.

והנה **בדברי יואל** (סוכות אות ע"ב) הוסיף עוד בזה, דלפי הנ"ל אחר שחרב הבית ואין לנו עבודה בטל נחמת הים, וחזר טענתם דאנן בעינן למהוי קדם מלכא, אמנם יש לומר עפ"י מה שאמרו ז"ל (מנחות קי ע"א) כל העוסק בתורת עולה כאילו הקריב עולה, וכן הוא בכל הקרבנות כמש"כ ונשלמה פרים שפתינו, ולפי"ז י"ל שהמים התחתונים מתנחמים גם עתה שמתקרבים אל ה' על ידי שיח שפתותינו, ואיתא בחז"ל (שבת קיט ע"ב) אמר ר' אליעזר מנין שהדיבור כמעשה שנאמר (תהלים לג ו') בדבר ה' שמים נעשו, שהקב"ה ברא את העולם במאמרו, ומזה מוכח דהדיבור כמעשה.

ובזה מפרש דברי המדרש (דברים רבה ג' ח') על הכתוב (דברים ט' א') **שמע ישראל אתה עובר היום את הירדן וגו', הלכה אדם מישראל ששותה מים לצמאו אומר ברוך שהכל נהיה בדברו וכו'**. והוא פלאי, וי"ל שמשה רבינו ע"ה אמר לישראל 'אתה' עובר היום את הירדן, אבל אני משה איני עובר, וזהו הוכחה שאינה גאולה עולמית ועוד יבוא זמן ויחרב הבית כמשאז"ל, והמים יחזרו לבכייתן על שנתרחקו מה', לכן, אדם מישראל ששותה 'מים' לצמאו, מברך 'שהכל נהיה בדברו', שהקב"ה ברא הכל בדיבורו, ומזה מוכח שהדיבור כמעשה, וא"כ גם עכשיו יש לנו כח העבודה ע"י לימוד תורת עולה, ושוב הוה נחמה להמים התחתונים. עכתודה"ק.

והנה איתא במס' **ראש השנה** (יז ע"ב) ויעבור ה' על פניו ויקרא (שמות לד ו') אמר ר' יוחנן אלמלא מקרא כתוב אי אפשר לאמרו, מלמד שנתעטף הקב"ה כשליח ציבור והראה לו למשה סדר תפלה, אמר לו כל זמן שישראל חוטאין יעשו לפני כסדר הזה ואני מוחל להם וחקרו הקדמונים (עי' אלשיך פ' שלח) אי צריך עשי' בפועל ממש להיות רחום וחנון או סגי באמירת הי"ג מדות של רחמים בלבד, **וההפלא"ה בפנים יפות** (פ' תשא) הוכיח דסגי באמירה לחוד, שהרי מדה ראשונה הוא א-ל ואי אפשר לאדם ילוד אשה לעשות כמידת א-ל ממש, ועל כרחיו כי רצון הבורא הוא רק שיאמרו לפניו כסדר הזה, ובזה פירוש 'א-ל' הורית לנו 'לומר' שלש עשרה, כי מדת א-ל מורה לנו דסגי לומר שלש עשרה, ודיבור הוה כמעשה.

וידוע מפי ספרים וסופרים דבחג הסוכות זוכים לשוב לה' מתוך אהבת ה', והנה מסדר תשובה שאמר הקב"ה שיעשו לפני כסדר הזה ואני מוחל להם, מוכח מזה כי הדיבור הוה כמעשה, ולכן אנו עושין שמחה גדולה בליל החג בזמן שהי' השמחה של ניסוך המים בזמן שבית הי' קיים בימים ההם בזמן הזה, אף שבעוונותינו גלינו מארצינו ואין אנו יכולים לעלות ולראות ולעשות חובותינו, כי מצטרפין אנו עם שמחת המים, השמחין גם עכשיו בזה"ז, אע"פ שחרב בית המקדש ואין מלח לקרבן ולא ניסוך המים, מ"מ על ידי שיח שפתותינו נחשב הדיבור כמעשה, ולכן גם אנו שמחים כי ע"י כח זה אנו זוכים לעשות תשובה ולהתקרב אל ה'.

ועפי"ז י"ל **טעם למה נקרא 'משה' רבינו ע"ה דוקא בשם שנתן לו בתי' בת פרעה**, על שם כי מן המים משיתוהו, וי"ל כי שמו מוכיח עליו, שהרי משה הוא עמוד התורה, כי משה קבל תורה מסיני ומסרה לישראל, ועל ידי כח התורה בלימוד תורת עולה, יש כח בישראל לקיים עבודת הקרבנות לעד ולעלם, וזהו נחמת המים התחתונים גם לאחר שחרב הבית ובטל הקרבנות בפועל, וזהו פי' כי מן '**המים**' משיתוהו, והבן.

❖ ❖ ❖

איתא במדרש רבה (בראשית מח י') אמר הקב"ה לאברהם אבינו, אתה אמרת והשענו תחת העץ, חייך שאני פורע לבניך מצות סוכה, וצ"ב.

עוד מצינו (שמות י' ח-ט) ויאמר אליהם לכו עבדו את ה"א מי ומי ההולכים ויאמר משה בנערינו ובזקינינו נלך בבנינו ובבנותינו וגו' כי חג ה' לנו, וצ"ב מה הי' הויכוח בין פרעה למשה, ובמד"ר (שמות מג י') כי חג ה' לנו זה חג הסוכות, וצ"ב

ונראה בהקדם דברי **הבני יששכר** (חודש תשרי – מאמר צלא דמהימנותא אות כד-כו), לבאר הטעם על הא דמצינו בכתבי האריז"ל (פע"ח שער חג הסוכות פ"ג) דבערב סוכות יש להרבות בצדקה, בהקדם קושית הקדמונים לבאר למה ציוה הקב"ה לעשות זכר דקא לנס של ענני הכבוד ולא להמן ובאר, והענין הוא דידוע דתשובה מהני רק לישראל ולא לעובד כוכבים (עי' תנחומא האזינו ד') והטעם הוא לקיי"ל מלך שמחל על כבודו אין כבודו מחול, וכתיב מלך אלקים על גוים (תהלים מז ט') ע"כ לא מהני תשובה לאוה"ע, משא"כ בישראל כתיב בנים אתם לה' אלקיכם ואב שמכל על כבודו כבודו מחול (קידושין לב ע"ב), והנה הסוכה הוא זכר לעננ הכבוד (סוכה יא ע"ב), וקיי"ל (סנהדרין כד ע"א) אין רוכבין על סוס של מלך ואין משתמשין בשרבוטו, והעננים הנם כמו סוסו של הקב"ה כביכול, כדכתיב (שמות יט ט') הנה אנכי בא אליך בעב הענן, והאיך היו ישראל רשאין להשתמש בעננ הכבוד, אלא ע"כ שהם נקראים בנים וזה בא הקב"ה להורות בזה שציוה לעשות סוכה תיכף אחר יוה"כ, להורות שמחל על כל עוונותינו ע"י התשובה, ותשובה

מועיל משום שיש לנו דין בנים למקום, לזה צוה לעשות סוכה זכר לעניני הכבוד, כי מזה מוכח שיש לנו דין בנים כנ"ל.

ואיתא (בבא בתרא י' ע"א) שאל טונוסרופוס הרשע את רבי עקיבא אלקיכם אוהב עניים האיך אתם מפרנסן, משל למה הדבר דומה למלך שכעס על עבדו וחבשו בבית האסורין, וצוה עליו שלא להאכילו ושלא להשקותו, והלך אדם אחד והאכילו והשקהו, כששמע המלך לא כועס עליו, ואתם קרוין עבדים וכו', והשיב לו ר"ע, אמשול לך משל למה הדבר דומה , למלך בשר ודם שכעס על 'בנו' וחבשו בבית האסורין, וצוה עליו שלא להאכילו ושלא להשקותו, והלך אדם אחד והאכילו והשקהו, כששמע המלך לא דורון משגר לו, ואנן קרוין בנים, עיי"ש, **ובזה ביאור הבנ"י הטעם למה יש להרבות בצדקה בערב סוכות**, ופי' במליצה על פי שנים עדים או שלשה עדים יקום דבר, פי' סוכה וד' מינים ומצות צדקה, על פיהם יוכיח כי יש להם דין בנים למקום, עיי"ש באריכות.

ועפ"ז ביאור רביה"ק ז"ל **בדברי יואל** (סוכות אות כב) המדרש פליאה (הובא בישמ"מ פ' אמור), **לא נתקררה דעתו של איוב ביסורים עד שראה בסכת בסכת בסכות ג' פעמים**, והוא תמוה. וביאור עפ"י מה שמצינו (סוכה ב' ע"ב) פלוגתא אי מצות סוכה הוא זכר לעניני הכבוד או זכר לסוכות ממש שעשו במדבר, והנה מהא דכתיב ג' פעמים בסכת, למדו חז"ל (סוכה ו' ע"ב), דסגי בג' דפנות והשלישית אפי' טפח, ואפ"ל דמזה מוכח דהעיקר כר"א דסוכה הוא זכר לעניני הכבוד, כי אם הי' זכר לסוכה ממש שעשו כדי שלא יכם שרב ושמש, הו"ל להיות סוכה מד' דפנות סביב, משא"כ אם הוא זכר לעניני הכבוד שהוא אור עליון, לכן י"ל דסגי בג' דפנות לחוד, עיי"ש בדבריו הנעימים.

ובזה נבוא לבאר דברי המדרש שהתחלנו בה, דהנה יש לפרש מה שאמר אברהם אבינו ע"ה '**והשענו תחת העץ**' כוונתו שהשפיע על הבאים בצל קורתו אמונה טהורה, לחסות באילנא דחיי בצלא דמהימנותא, והנה כתבו בספרים (עי' נועם מגדים פ' האזינו וכ"כ בייטב לב פ' לך ועוד כמה פעמים), **דהחילוק בין בן לעבד הוא**, דעבד אפשר לעבוד לאדנים הרבה, משא"כ בן אין לו אלא אב אחד, לכן עם ישראל נקראים בנים למקום כי אין להם אלא אב אחד, ה' אחד ושמו אחד, משא"כ אומה"ע הם עובדים בשותף לכן נקראים עבדים, ולפ"ז במה שהשפיע אאע"ה אמונה טהורה שיעבדו לה' אחד בלתי לה' לבדו, עי"ז יש להם דין בנים למקום, ומזילא מותר להשתמש בשרביט המלך, וזהו ביאור המדרש, **אמר הקב"ה לאברהם אבינו, אתה אמרת 'והשענו תחת העץ'**, לחסות ולהאמין בה' אחד, '**חייך שאני פורע לבניך מצות סוכה**', שזהו זכר לעניני הכבוד שהוא שרביטו של מלך, וכיון שיש להם דין בנים למקום שפיר יכולין להשתמש בו.

והנה מצינו (שמו"ר כא) הים טען הללו עבדו ע"ז והללו עבדו ע"ז, ותירוץ להם הקב"ה שעשו תשובה ונמחל להם, ויש לומר כי זהו הי' טענת פרעה באמרו, '**לכו נא הגברים ועבדו את ה'**' כוונתו כי רק הבני עלי' הם יכולין לצאת ולעבוד את ה', אבל הקטנים היינו אותם שעברו עבירות ועבדו ע"ז, הם אינם יכולין לצאת, כי לפי דעתו - תשובה אינה מועיל, כי מלך שמחל על כבודו אין כבודו מחל, לזה השיב לו משה רבינו, '**בבנינו ובזקנינו נלך**' היינו שאנחנו הולכים בכח שאנו נקראים 'בנים למקום', ולזה מסיים '**כי חג ה' לנו זה חג הסוכות**', כי ממצות סוכה אנו למידין שיש לנו דין בנים למקום, ושפיר מהני תשובה לבני ישראל.

וידוע שפעם בא **הגה"ק הארי' דבי אילעא זצוק"ל** (שהי' תלמיד מובהק מהחוזה מלובלין זצוק"ל) **אצל הרב מלובלין זצ"ל** (הנודע בשם ה'אייזערנע קאפ' – שהי' מפורסם למתנגד גדול לדרך החסידות), **ושאל אותו בלשון תמוה האם שמע מה שפי' רבו החוזה. 'ואקח את אביכם'** את הרצוניות שלכם (מלשון ולא אבו יבמו), '**מעבר**' של עבירות, '**הנהר**' להאיר 'צו באלייכטן', והשיב לו האדב"א, פירוש הדברים כך, העושה תשובה מאהבה זדונות נעשים לו כזכיות, אמנם מחשבה רעה אצל ישראל, אין הקב"ה מצרפה למעשה, לפי"ז אם יעשה תשובה מאהבה על מחשבתו הרעה אינו נעשה זכיות, לזה בא הכתוב לומר, שאם יעשה האדם תשובה מאהבה, אזי הקב"ה ברוב טובו יקח המחשבה של העבירה, ויהפכו לזכיות כדי לזכות את ישראל, וינהרו כזוהר הרקיע. עכלה"ק.

ובזה נראה לפרש עוד לשון **החרדים** (פיוט ידיד נפש), **הגלה נא ופרוס חביבי עלי את סוכת שלומך תאיר ארץ מכבודך וכו'**, כי תיבת 'הגלה' מתחיל בה"א ומסיים בה"א, ומצינו **באלשיך הק'** (פ' אמור), כי אות ה"א מרמזת למצות סוכה, שנים כהלכתן ושלישית טפח, כצורת '**ה**', וגם הוא לשון גלוי שהסוכה פרוץ ועומד, וזהו יש לומר הכוונה '**הגלה' נא, 'ופרוס חביבי עלי את סוכת שלומך**', שאנו באים בסוכה של ג' דפנות שהוא זכר לעניני הכבוד, אע"פ שאסור להשתמש בשרביטו של מלך, מ"מ מכיון שאנחנו נקראים בנים למקום לזה שפיר מותר להשתמש בשרביטו ולחסות בסוכת שלומו, ומאחר שיש לישראל דין בנים למקום, א"כ מהני תשובה, ובחג הסוכות עושים תשובה מאהבה כנ"ל, לכן '**תאיר ארץ מכבודך**' פירוש כי גם 'הארציות' העבירות 'יאיר' להם, מפני שעושין תשובה מאהבה מפני 'כבודו' של מקום, שזדונות נעשים לו כזכיות.

❖ ❖ ❖

בסיומא דמילתא אביא מה שהי' מרגלא בפי **אבא מארי** ז"ל לומר בשם **הרה"ק מנאסאד זלה"ה**, לפרש מה שאמרו ז"ל (ע"ז ג' ע"ב) **לעתיד יאמרו אוה"ע לפני הקב"ה, רבש"ע תנה לנו מראש ונעשנה, אמר להן הקב"ה מצוה קלה יש לי, וסוכה שמה. לכו ועשו אותה.**

ויש לבאר מהו לשון מצוה 'קלה', וי"ל עפ"י מה דאיתא (גיטין נו ע"ב) **בריה קלה יש לי בעולמי ויתוש שמה**, וביאור שם בגמרא, אמאי קרי לה בריה קלה דמעלנא אית לה ומפקנא לית לה, שהוא מכנים ואינו מוציא, וזה י"ל הכוונה דמצות סוכה נקראת **מצוה 'קלה'**, כי צריך להכנים המצוה לתוכו ולא להוציאו, אלא לקחת עמו הסוכה לכל השנה. ודפח"ח וש"י.

❖ ❖ ❖

המשיכי יהי' קודש, תלי"ת שבכינון להוציאו לאור בלוין המשיכי מחזוקי תורה, ולהתקשר עם בעל וחתני החביבים בקבלי תורה מיפי שלום בשלום,

ויה"ר שנזכה לישב בצילו ברחמיו ולשמוח בשמחת התו"ח ובשמחת התורה בשמחה שלימה בשמחה ובריאות.

או בזכות שבת אחת בזכות יום טוב

רחמנא אידכר לן זכותיה דאברה"ם

לע"נ א"מ הרה"ח מו"ה **אברהם שלמה** בן מו"ה **יעקב** ז"ל

נפטר שמחת תורה תשס"ח לפ"ק